

Les

Bedankt voor het downloaden van dit artikel.

De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

nt2@uitgeverijboom.nl
redactie@tijdschriftles.nl

Taalles én aan cultuur doen

Bruggen slaan op weg naar
succesvol én prettig participeren

Angela van Dijk

In 2021 is het zo ver: dan wordt de nieuwe inburgeringswet van kracht. Doel van de wet is nieuwkomers, en vooral vluchtelingen, sneller, effectiever en op maat naar een plek in hun nieuwe omgeving te begeleiden. Centraal in de wet staan het leren van de taal, participatie en sociale redzaamheid. Gemeenten krijgen de regie. Het accent op participatie vraagt dus om meer dan alleen taallessen. Voor succesvol participeren is een combinatie van binnen- en buitenschools leren nodig.¹ Samenwerking met culturele partijen kan daarbij wel eens een effectieve formule zijn. Maar hoe draagt kunstbeoefening eigenlijk bij aan het proces van inburgering? En wát werkt er dan?

Taal en participatie

In een artikel over de nieuwe wet op **LesOnline** (mei 2019) schetsen Onno ter Haar en Mieke van Utrecht hoe het NT2-lesgeven vanaf 2021 eruit gaat zien: het leren van de taal gebeurt dan op verschillende plekken en momenten, is meer gericht op de individuele doelen en vraagt om participatiebewust lesgeven.

Waar nu de NT2-lessen zich vooral richten op de klas, zal straks ook meer aandacht zijn voor maatschappelijke participatie. Een ontwikkeling die aansluit bij de praktijkervaring: taalcursisten leren vaak meer of sneller als ze actief iets doen buiten de taallessen. En dat vraagt om een samenwerking van andere partijen in het brede inburgeringsveld.

Een praktijkvoorbeeld

Een van de mogelijkheden om participatie te bevorderen is meedoen aan culturele projecten. Het KunstenHuis De Bilt-Zeist heeft veel ervaring opgebouwd met het project **We ∞ Match**, een interactieve theatertraining waarin cursisten leren over het Nederlandse werkeethos. Het geleerde kunnen zij meteen gebruiken om hun kans op de arbeidsmarkt te vergroten.

Theatertrainingen die de inburgeraar ondersteunen; dat klinkt geweldig, maar wat betekent het in de praktijk?

Coördinator Willeke Colenbrander: 'Je kunt mensen iets laten zien wat niet in woorden te vatten is door het met ze na te spelen. Bijvoorbeeld werknemersvaardigheden: de baas is boos omdat je te laat bent. Een deelnemer kan door theater laten zien wat hij dan deed in zijn moederland. En met alle deelnemers kunnen we dan scènes spelen over hoe je dat hier in Nederland kunt oplossen. Je kunt dus een conflict laten zien, maar ook dat wat je niet begrijpt omdat je uit een andere cultuur komt. Verder kun je met theater heel goed spiegelen: hoe kom je over? Denk maar eens over de indruk die je maakt bij het voorstellen: iemand niet aankijken, niet duidelijk spreken; theater maakt het duidelijk. Voor jou als speler, maar ook voor de medecursisten die toekijken.'

Tijdens de training krijgen de cursisten ook inzicht in het effect van taal. Willeke: 'Wij proberen steeds het zelfvertrouwen te vergroten. Het helpt daarbij als je bijvoorbeeld het verschil in reactie laat zien op 'ik ben de Nederlandse taal aan het leren' of 'ik spreek nog niet zo goed Nederlands'. Zo leer je mensen in een speelse situatie hoe taal werkt, maar ook hoe ze zelf daarmee het verschil kunnen maken.'

Wat werkt er echt?

Het **LKCA** (Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst) en **Movisie** (kennisinstituut voor sociale vraagstukken) deden onlangs samen een verkennend onderzoek met de centrale vraag: wat dragen culturele pro-

jecten bij aan de inburgering van volwassen statushouders? De focus lag op werkzame elementen die sociale contacten bevorderen, omdat deze belangrijk zijn voor allerlei aspecten van inburgering: het leren van de taal, de Nederlandse samenleving en arbeidsmarkt, het opbouwen van een sociaal netwerk en het krijgen van een baan.

Soorten culturele projecten

Het onderzoek bestond uit een literatuurstudie en een praktijkonderzoek met focusgroepen en interviews met betrokkenen uit 26 projecten. Deze projecten varieerden nogal in omvang, duurzaamheid en discipline. Van het vrolijke sing-a-long-concept **Zing Nederlands met me** in Paradiso Amsterdam tot samen met de vluchtelingen ontwikkelde theatervoorstellingen van **Op Roet** uit Hoorn of **Loods 13** uit Hogeveen. Van orkesten die de gevluchte muzikanten in hun orkest opnemen (**Orchestre Partout** en **Catching Cultures Orchestra**) tot projecten in de wijk die oude en nieuwe bewoners met elkaar verbinden (**Ondertussen in de Spaarndammerbuurt** van De Werkelijkheid). Maar ook initiatieven zoals bij het eerder genoemde **KunstenHuis** of **Stichting New Dutch Connections**, die vluchtelingen ondersteunen bij het vinden van een baan.

Werkzame elementen

Maar welke elementen maken deze projecten succesvol? Wat draagt bij aan het vergroten van het sociaal contact, de taalverwerving of het vinden van een baan? Een paar van deze elementen uitgelicht:

- **Mens en kwaliteit** staan centraal: bij culturele projecten staan de kwaliteiten en het creatieve vermogen van deelnemers centraal en niet hun vluchtelingenstatus of hun onvermogen om de taal te spreken. Deelnemers worden beoordeeld op inzet en talent, wat belangrijk is als je geen ander middel hebt om te tonen wat je kunt. Willeke Colenbrander: 'Bij kunstbeoefening gaat het om wat ze kunnen, in hun kwaliteiten. Vaak zijn ze dat beeld over zichzelf kwijt geraakt tijdens hun vlucht: ze hoeven niet anders te worden, ze zijn en kunnen al iets.'
- **Sociale interactie en uitbreiden netwerk**: in veel culturele projecten werken vluchtelingen samen met Nederlandse deelnemers, is er Nederlands publiek of zijn ze gekoppeld aan een Nederlands maatje. Zo bouwen ze een netwerk op, wat onontbeerlijk is als je de taal moet leren of op zoek bent naar een baan. Een deelnemer aan **We ∞ Match**: 'Veel Syriërs zijn heel verlegen, omdat de taal gebrekkig is. Daarom is contact met Nederlanders belangrijk. Je bent een vogel, maar je kan niet meteen solo vliegen. Je hebt iemand nodig die je helpt en een duwtje geeft.'
- **Communicatieve kracht van kunst**: de intrinsieke eigenschappen van bijvoorbeeld poëzie, muziek of

beeldende kunst zorgen ervoor dat deelnemers en begeleiders niet altijd dezelfde taal hoeven te spreken om elkaar te begrijpen. Kunst is geen alternatief voor taal, maar kan wel het ijs breken in de communicatie. 'Kunst is een goed middel als je bruggen wilt slaan, en taal is noodzakelijk als je elkaar echt wilt begrijpen', aldus een deelnemer aan een van de projecten.

Je kunt mensen iets laten zien wat niet in woorden te vatten is

Hoe pak je het aan?

Stel: je bent geïnspireerd en wilt aan de slag. Maar waar begin je? Waar vind je professionele culturele aanbieders? Hoe financiert je de samenwerking? Hierbij een paar tips:

- Kijk of er bestaand aanbod in je buurt is, bijvoorbeeld (een variant op) **Zing Nederlands met me** of speciale NT2-rondleidingen in musea.
- Check of in je gemeente een centrum van de kunsten is. Zie voor adressen: www.cultuurconnectie.nl.
 - ▶ Is dat er niet, neem dan contact op met de medewerker cultuur van de gemeente. Zij weten vaak wel of er bijvoorbeeld cultuurcoaches of -makelaars (die verbinden cultuur met andere sectoren) zijn die je verder kunnen helpen of
 - ▶ google op 'cultuurcoach + naam gemeente' of 'cultuurmakelaar + naam gemeente' of 'cultuur educatie + naam gemeente' of
 - ▶ vraag in je eigen omgeving of iemand kunstenaars of kunstvakdocenten kent.
- Neem eerst de tijd om elkaar te leren kennen, verken gemeenschappelijke doelen, visies, idealen, elkaars sterkten of waar je elkaar aanvult.
- Zorg voor een goede wisselwerking tussen project en taalles. Neem de tijd om goede lessen te ontwikkelen.
- Ook al is de financiering van de nieuwe inburgering nu nog niet helder, de gemeente is hoe dan ook een van de belangrijkste geldschieters. Ga dus samen in gesprek met de gemeente over samenwerkingsmogelijkheden.
- Denk ook aan andere mogelijkheden van financiële ondersteuning, bijvoorbeeld (lokale) culturele en sociaal-maatschappelijke fondsen. Kijk maar eens

Bij kunstbeoefening gaat het om wat ze kunnen, om hun kwaliteiten

in het **Fondsenboek** (Walburg Pers). Ook dit kun je samen doen: culturele professionals zijn gewend om subsidie aan te vragen, dus maak gebruik van elkaars kennis.

- Houd het laagdrempelig: bied de activiteiten in eerste instantie tijdens de lesuren aan.
- Voor het merendeel van de projecten is wel een minimum taalniveau nodig, dus bedenk goed welke groepen cursisten hieraan mee kunnen doen.

Angela van Dijk

De auteur is specialist cultuureducatie bij het LKCA (Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst).
Correspondentie: angelavandijk@lkca.nl.
www.lkca.nl

Noot

1. Zie ook het artikel van Simon Verhallen, **Relevante Algemene en theoretische achtergronden bij het buitenschools leren**, Vakwerk 12, 19-30.

Literatuur

- Dijk, A. van, Grinsven, S. van, Groot, N. de, Haan J. de & Kluit, M. (2019). **Culturele interventies gericht op volwassen statushouders**. Utrecht: KIS/LKCA/Movisie – gratis te downloaden op www.lkca.nl of www.movisie.nl.
- Dijk, A. van (2019). **Kunst en taalverwerving**. LesOnline.
- Enden, T. van den, et al. (2018). **Wat werkt bij de bevordering van arbeidsparticipatie van statushouders**. Utrecht: Movisie – gratis te downloaden op www.movisie.nl.
- Haar, O. ter & Utrecht, M. van (2019). **In de controlekamer van het taalproces: de NT2-docent in het nieuwe inburgeringsstelsel**. LesOnline, 28 mei 2019.
- Verhallen, S. (2018). **Relevante algemene en theoretische achtergronden bij het buitenschools leren**. Amsterdam: Vakwerk 12, 19-30.

Op YouTube zijn verschillende filmpjes te zien, onder andere van theatergroepen **Op Roet** (Ed van Hoorn – Fuck the System) en **Loods 13** (Thuis in Hoogeveen).
Geïnteresseerd in de aanpak van **KunstenHuis De Bilt-Zeist**: stuur een mail naar willeke@kunstenhuis.nl.

